

Dacia Literara Introductie

" Istoria noastra are destule fapte eroice, frumoasele noastre tari sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitoresti si poetice, pentru ca sa putem gasi si la noi sugeturi de scris, fara sa avem pentru acesta trebuinta sa ne imprumutam de la alte natii".

Mihail Kogalniceanu

Intre revistele care apar in perioada anilor 1830-1860, denumita si perioada pasoptista, deoarece evenimentul politic cel mai de seama al etapei respective a fost revolutia burghezo-democratica de la 1848, rolul cel mai important l-a avut Dacia literara, aparuta la Iasi, in 1840, sub conducerea lui Mihail Kogalniceanu.

Este bine cunoscuta contributia lui Mihail Kogalniceanu la infaptuirea actului Unirii Principatelor, precum si in timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, cand a fost prim-ministru, avand o influenta determinanta in elaborarea unor reforme democratice, cum ar fi: secularizarea averilor manastiresti, improprietarierea taranilor, reorganizarea invatamantului si dezvoltarea teatrului, a publicatiilor culturale si a literaturii.

Mihail Kogalniceanu elaboreaza legi, scrie tratate de istorie, intemeiaza, impreuna cu Nicolae Balcescu, revista Magazin istoric pentru Dacia, unde sunt publicate, pentru prima data, cronicile moldovenesti, care au avut un rol covarsitor in dezvoltarea istoriografiei si literaturii romane. Desi nu era literat propriu-zis, cu un prestigiu ca al lui Nicolae Balcescu ori Alecu Russo, Kogalniceanu se inscrie in istoria literaturii romane prin cateva povestiri si schite evocatoare, ca: Iluzii pierdute, Fizionomia provincialului la Iasi, Tainele inimii (un proiect de roman nefinalizat), Doua femei impotriva unui barbat, Noul chip de a face curte si alte cateva, care nu s-au impus indeajuns, dar ramane nemuritor prin inspiratul Program al Daciei literare, denumit de autor Introductie.

Dupa ce face istoricul catorva publicatii anterioare, efemere ori mai larg raspandite, autorul arata ca: "Ajutata de stapanire, aparata si imbogatita de niste barbati mari si patrioti adevarati, a caror nume vor fi trainice ca veacurile, inlesnita prin miile de scoli ce s-au facut in targurile si satele Moldo- Vlahiei, literatura noastra facu pasuri de uries si astazi se numara cu mandrie intre literaturile Europei".

Cu toate aceste remarci imbucuratoare, autorul constata ca atat Curierul Romanesc, din Muntenia, sub redactia lui Ion Heliade Radulescu, Foaia inimii, din Transilvania, a lui Gh. Barit, ori Albina Romaneasca, din Moldova, a lui Gheorghe Asachi, cat si alte publicatii mai putin reprezentative "au mai mult sau mai putin o coloara locala", adica o tinuta provinciala si partizana.

Ori, in cadrul amplei redesteptari nationale, sub influenta ideilor iluministe europene si a celor pasoptiste, pe care tinerii studiosi le aduceau de la Paris, leaganul culturii universale, se impunea o mai mare deschidere si impartialitate a miscarii culturale romanesti. De aceea, "O foaie dar, care parasind politica, s-ar indeletnici numai cu literatura nationala, o foaie care, facand abstractie de

loc, ar fi numai o foaie romaneasca, si prin urmare s-ar indeletnici cu productiile romanesti, fie din orice parte a Daciei, numai sa fie bune, aceasta foaie, zic, ar implini o mare lipsa in literatura noastra". Dupa o astfel de demonstratie logica, prea inteligenta ca sa nu fie si convingatoare, concluzia autorului este fireasca: "O asemenea foaie ne vom sili ca sa fie Dacia literara; ne vom sili, pentru ca nu avem sumeata pretentie sa facem mai bine decat predecesorii nostri.

Banuindu-le parca invidia pentru un astfel de program clar si cu obiective atat de precise, autorul imblanzeste, in final, afirmatiile sale, prin acea delicata si de bun simt expresie: "nu avem sumeata pretentie..."

Totusi, in continuare, sunt trasate si cateva pretentii, de natura etica si estetica, de indrumare si perspectiva: Dacia, "afara de compunerile originale ale redactorilor si conlucratorilor sai, va primi in coloanele sale cele mai bune scrieri ce va gasi in deosebitele jurnale romanesti."

Ideea unitatii culturale a romanilor, chiar mai inainte de realizarea ei politica si geografica, este continuata cu subtilitate: asadar foaia noastra va fi un repertoriu general al literaturii romanesti in carele, ca intr-o oglinda, se vor vedea scriitorii moldoveni, munteni, ardeleni, banateni, bucovineni, fiestecare cu ideile sale, cu limba sa, cu chipul sau".

Autorul se fereste de afirmatii generale, numind pentru intaia oara toate provinciile romanesti, ale caror productii de inteligenta si talent ar vrea sa le uneasca in paginile revistei. E timpul sa intelegem astfel ca si titlul revistei de Dacia literara a fost ales cu un anumit scop: acela de a demonstra si prin denumire intentiile certe ale coordonatorului ei.

Pentru o astfel de unitate, se impun principii critice si morale bine definite: "Cat pentru ceea ce se atinge de datoriile redactiei, noi ne vom sili ca moralul sa fie pururea pentru noi o tabla de legi si scandalul o uraciune izgonita". Dar cum se va face aceasta, cand hotarele artificiale si ambitiile locale pun nenumarate piedici in fata unitatii de spirit a romanilor?! "Critica noastra va fi nepartinitoare; vom critica numai cartea, iar nu persoana, vrajmasi ai arbitrariului, nu vom fi arbitri in judecatile noastre literare".

Cat de intelept si de subtil profet al neamului se dovedeste a fi viitorul prim-mi-nistru al lui Alexandru Ioan Cuza, cand cheama cu atata patos la unire: "Literatura are nevoie de unire, iar nu de dezbinare".

Unirea sufleteasca va duce la cea culturala, iar aceasta la cea politica: In sfarsit, talul nostru este realizarea dorintii ca romanii sa aiba o limba si o literatura comune pentru toti".

Vorbind la fel, poate vom reusi sa gandim, daca nu chiar la fel, cel putin mai apropiat unii de ceilalti - este ceea ce ne lasa sa intelegem marele patriot.

Abia acum, dupa revigorarea sentimentelor nationale si ridicarea celor mai bune argumente estetice, autorul indrazneste sa-si spuna parerea despre acele traduceri, pe care altii, servili inca literaturii straine, le considerau adevarate productii artistice: „JDa-rul imitatiei s-a facut la noi o

manie primejdioasa, pentru ca omoara duhul national. Aceasta manie este mai ales covarsitoare in literatura. Mai in toate zilele ies de sub teasc carti in limba romaneasca. Dar ce folos! ca sunt numai traductii din alte limbi si inca acelea de-ar fi bune... Traductiile insa nu fac o literatura". (Sublinierea noastra).

Argumentul covarsitor vine dupa cateva fraze: "Istoria noastra are destule fapte eroice, frumoasele noastre tari sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitoresti si poetice, pentru ca sa putem gasi si la noi sugeturi de scris, fara sa avem pentru aceasta trebuinta sa ne imprumutam de la alte natii"".

Incerand sa incorporez, la peste o suta cincizeci de ani de la aceasta Introduc-tie, in propria noastra gandire si simtire, simtirea patriotica si gandirea estetica ale lui Mihail Kogalniceanu, vom constata ca marele patriot, facandu-se ecoul ideilor pasoptiste ale vremii, cerea contemporanilor sai:

- a) Inspirarea din trecutul istoric al poporului nostru, bogat in fapte eroice si personaje model;
- b) Elaborarea unor opere originale, deoarece traducerile nu pot forma o literatura nationala;
- e) Valorificarea valentelor educative ale traditiilor populare, ale folclorului si obiceiurilor noastre;
- d) Aprecierea obiectiva a valorii reale a operei, desprinzandu-ne de parerile subiective anterioare cu privire la autorul ei, introducand pentru prima data criterii estetice de critica literara, anticipandu-l astfel pe Titu Maiorescu.

Toate acestea au format aliajul de cea mai buna calitate care a unit cultura noastra nationala, in curs de formare in etapa respectiva.

a.I.) indemnul lui Mihail Kogalniceanu ca scriitorii sa se inspire cu predilectie din trecutul nostru istoric a fost urmat de Costache Negruzzi in elaborarea nuvelor Sobieski si romanii si Alexandru Lapusneanu, iar mai tarziu de Alexandru Odobescu, in nuvelele Mihnea Voda cel Rau si Doamna Chiajna, de Vasile Alecsandri, cu drama Despot Voda, iar mai apoi de Bogdan Petriceicu Hasdeu, in Razvan si Vidra. Tot Vasile Alecsandri elaboreaza poemul eroic Dumbrava rosie, avand ca generic una dintre legendele lui Ion Neculce, din O sama de cuvinte, cateva dintre ele reluate si in Legende istorice, de Dimitrie Bolintineanu (Muma lui AŃtefan cel Mare, Daniil Sihustrul); Nicolae Balcescu, in Romanii supt Mihai-Voievod Viteazul si Alecu Rus-so, in Cantarea Romaniei, valorifica atat partea istorica si educativa a literaturii cat si pe cea folclorica.

b.I.) Aceste carti pot fi folosite ca exemple concludente si pentru cerinta de a se elabora opere originale, la care mai adaugam faptul ca majoritatea speciilor si genurilor literare in cultura noastra s-au conturat acum, ele ramanand determinante pana in vremurile noastre. in perioada respectiva, chiar Mihail Kogalniceanu incearca sa puna bazele romanului romanesc, prin Tainele inimii; tot un inceput nefinalizat are si Vasile Alecsandri, cu Dridri, iar Nicolae Filimon scrie adevaratul roman social romanesc: Ciocoi vechi si noi. Nu trebuie sa uitam nici de romanele Manoil si Elena, ale lui Dimitrie Bolintineanu, dupa care Dulu Zamfirescu elaboreaza ciclul Neamul Comanestenilor, alcatuit din: Viata la tara, Tanase Scatiu, In razboi, indreptari, Ana.

În aceeași perioadă, întâlnim și elemente de pastel, în *Zburătorul*, de Ion Heliade-Rădulescu, ori *Păstorul întristat*, de Vasile Carlova, *Primăvara amorului*, de Iancu Văcărescu, specia fiind cultivată cu predilectie de Vasile Alecsandri, în ciclul *Pasteluri*. Scrierea literară este promovată de Ion Ghica și Vasile Alecsandri, de Costache Negruzzi și chiar de Mihail Kogălniceanu. Au fost amintite Legende istorice, ale lui Dimitrie Bolintineanu, la care adăugăm revalorificarea unor legende populare, cum ar fi *Monastirea Argesului*. Satira apare în literatura noastră pentru prima dată la Grigore Alexandrescu, în *Satira*. Duhului meu, apoi la Ion Heliade-Rădulescu și la Costache Negruzzi. Grigore Alexandrescu pune și bazele fabulei, ca specie literară aparte pentru orânduirea feudală și perioada de trecere spre capitalism, urmat fiind de Alexandru Donici (și de Antioh Cantemir, în Rusia).

Bardul de la Mirești este întemeietorul propriu-zis al teatrului românesc, parcurgând toate etapele posibile - din faza sa de copilarie, cu vodeviluri și cântice comice, până la drama *Despot Vodă*, la comedii: *Chirita în provincie* sau *Chirita la Iași*, urmat apoi de o întreagă pleiadă de scriitori care au cultivat drama istorică: Alexandru Davila, cu *Vlaicu Vodă*, Bogdan Petriceicu Hașdeu, cu *Răzvan și Vidra*, Barbu Țăntefănescu Delavrancea cu trilogia: *Apus de soare*, *Viforul*, *Luceafărul și alții*.

După cum constatăm, influența literaturii franceze se manifestă și prin faptul că, adaptându-se la izvoarele de lumină ale acesteia, tinerii scriitori români pasoptiști au diversificat întreaga literatură națională, încercând să o ridice la nivelul celei europene, deși problema sincronizării culturii românești cu cea universală se pune mult mai târziu. Dar creațiile artistice pasoptiste nu mai sunt un împrumut ori o imitație, ci au ca punct de plecare programul Daciei literare. Prin tendința lor, se ajunge la modernizarea rapidă a literaturii noastre, dar și la unificarea ei pe plan național.

c.l.) Când privește valorificarea valențelor educative ale tradițiilor naționale, ale folclorului literar și ale obiceiurilor românești, punctele de bază au fost deja amintite prin reactualizarea unor opere ca *Alexandru Lapusneanul*, de Costache Negruzzi, în paragrafele unde se descrie costumatia voievodului și obiceiurile la slujbele religioase; de Alecu Russo, când fructifică în proză sa poematice balada populară *Doica*, de Vasile Alecsandri, când prelucrează un motiv folcloric în *Legenda ciocarliei*, ori când alcătuieste prima culegere de folclor românesc: *Poezii populare*.

d. 1.) Prin introducerea unor criterii de apreciere obiectivă a operei, mulți scriitori au început să elaboreze cărți sub alta exigentă față de sine și față de cititori, iar prin cerințele sale, deși nedezvoltate prea mult teoretic, Mihail Kogălniceanu deschide drumul de mai târziu al criticilor literari Constantin Dobrogeanu-Gherea, Garabet Ibrăileanu și Titu Maiorescu.

Programul Daciei literare este primul manifest conștient și profund de diversificare a culturii naționale, de ridicare a calității sale expresive și artistice, urmat nu numai de scriitorii pasoptiști, post-pasoptiști, și de cei de la sfârșitul secolului al XIX-lea, ci și de mulți alții, ca un ecou prelungit până în zilele noastre. Un rol important l-a avut mai târziu mișcarea literară a Junimii, cu revista ei *Convorbiri literare*, care vor deschide drumul marilor clasici ai literaturii române: Ioan Slavici, Ion Creangă, I. L. Caragiale și Mihai Eminescu - dar la temelie începuturilor stă portretul de apostol al

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

lui Mihail Kogalniceanu, testamentul sau artistic, Introductie la Dacia literara, si o modesta revista care se faceau ecoul dorintei de unitate culturala a tuturor romanilor.